

Il Maister da Vuorz

Pictura murala gotica a l'autezza da ses temp

■ Il Maister da Vuorz è stà in pictur artist da provegnientscha nunenconuschenta, il qual ha ornà en l'emprima mesadad dal 14avel tschientaner divers edifizis dal Grischun, surtut baselgias, cun maletgs muralis. Ses temas preferids eran la Passiun ed ils Dudesch Apostels. Si'ovra stat en ina relaziun spiertala cun autras impurtantas ovras da ses temp sco las miniaturas dal manuscrit da Manesse ubain las picturas sin vaider da Königsfelden. Il Maister da Vuorz tutga tar ils impurtants artists da la gotica. Questa preschentaziun porscha infurmaziuns generalas davart l'artist, ses stil e si'ovra ed approfondescha silsuent il program da maletgs da la baselgia parochiala da Vuorz. Il 2013 han ins er avert a Vuorz in'expoziun permanenta davart l'ovra dal Maister da Vuorz. Quella sa lascha visitar visavi la baselgia en il museum local.

L'artist

Moda da lavurar

Il num Maister da Vuorz deriva dal fatg che l'artist ha relaschè enturn il 1330 (tenor perscrutaziuns pli novas evtl. ils onns 1340) en la paraid dal nord da la baselgia da Vuorz ina da sias capodovras: in ciclus

da la Passiun bain mantegni ed artistica-main d'auto qualitat. Sco ch'igl era usità da quel temp, vegn er il Maister da Vuorz ad avair lavurà cun giansuns ch'exequivan las lavurs pli simplas. Al maister sez èn alura restadas reservadas las parts pli pretensiusas sco per exempel las fatschas.

I dat differentis indizis, tant tar las figuras sco er tar ils animals ed ils ornaments, ch'il maister haja lavurà cun in cudesch da models. Uschia sa basan per exempel Cristus vi da la pitga da giaschlar e s. Bistgaun gist daspera sin il medem model; ed il discurs en la chasa da Simon a Dusch/Pasqual mussa la medema struttura cumpositorica sco la Sontga Tschaina a Vuorz.

Derivanza

Tgi ch'il Maister da Vuorz era na san ins betg; i n'èn avant maun naginas infurmaziuns areguard sia persuna. Medemmain n'è betg enconuschent tge ch'al ha manà a Vuorz e tgi ch'al pudess avair finanzia; ils simpels purs strusch. La perscrutaziun pli nova suppona ch'el deriva da la regiun dal Lai da Constanza. Particularitads da sia tecnica da malegiar renvieschan ad influenzas dal sid; quella pudessan però er esser vegnidas intermedias en il Grischun sur tradiziuns d'ateliers dal temp romanico tardiv. In'otra supposiziun è quella che l'artist deriva da l'Austria e ch'els Habsburgais al hajan emprestà als baruns da Vaz, cun ils quals els vivevan en buna encliegentscha. L'emprima ovra dal maister sa chatta numnadain a Maiavilla en il chastè da Brandis, il qual è vegni preparà enturn il 1320 per las nozzas da Donat de Vaz cun Guota dad Ochsenstein ch'era parentada cun ils Austriacs. Sper scenas dal Vegl Testament ha el er malegià qua scenas mundanas (ustaria, vendemia).

Ovra

Il lavuratori ambulat dal Maister da Vuorz ha stgaffi en l'emprima mesadad dal 14avel tschientaner ina grupp da frescos unica al nord da las Alps, dals quals èn sa mantegnids en il Grischun radund 15 picturas sacralas – tranter auter a Vuorz (ca. 1330/40) e S. Gieri/Razén (ca. 1350), Cuir (battisteri da la catedrala, ca. 1330), S. Martin, Glion, Pitasch, Lon, S. Martin/Ziràn (s. Cristoffel), Casti, Dusch/Pasqual (chaplutta), Clugén, Lüen, S. Paul/Razén (segund quart dal 14avel tschientaner), Clastra, Curvalda

Ina part dal ciclus da la Passiun represchentà en la baselgia da Vuorz.

FOTOS PD

(claustra) – sco er diversas scenas davart epopeas d'eross medievals (chastè da Brandis a Maiavilla, emprim terz dal 14avel tschientaner). Las picturas èn per part vegnidas surmalegiadas u cuvridas, suenter l'introducziun da la cretta reformada, cun chaltschina e restauradas en il 20avel tschientaner, tranter auter quellas a Vuorz e Lüen.

Stil

La culminaziun da la pictura gotica en il 14avel tschientaner è segnada da l'interiuraziun dals temas da maletgs cristologics. Els sa basan sin influenzas teologicas, sin pregias e scrittiras da Bernard de Clairvaux. A medem temp èn però er visiblas avischinaziuns plitost banalas, spiramain formalas, a generaziuns da picturs da pli baud, sco per exempel il diever da la marmorisaziun en la pictura dals piedestals u dals roms architettonics – tar il Maister da Vuorz dueva quai schizunt daventar ina sort signatura da l'artist.

La ritga ovra dal Maister da Vuorz furma ina culminaziun en l'art da la regiun alpina suenter il 1300 en general; ed ella daventa spezialmain fascinanta sch'ins drizza l'interess sin l'aspect dals ciclus da maletgs: A Vuorz è avant maun ina pictura ciclica da temprà tut speziala, betg sulettain ina seria da quadrets cun maletgs scenics, mabain ina cuntinuità ciclica en dus registers che tanschan quasi sur l'entira paraid da la nav vi. Damai ch'il Maister da Vuorz dumagnava a moda suverana la tecnica al fresco, glischan sias picturas fin oz a moda impressiuanta.

Aspect exterior da la baselgia.

La baselgia parochiala da Vuorz

Survista

Perscrutaziuns dals onns suenter il 1970 mussan in bajetg precedent preroman. En il 12avel tschientaner è la tur vegnida bajegiada vidlonder ed adattada a la nova construcziun da la nav. L'onni 1330 han ins auzà e picturà la nav. Enturn ils onns 1450/51 è l'artg dal chor vegni schlargià, il chor ha obtegnì in arvieut decorà cun maletgs. Il 1510 èn las fanestras cun ornaments gotics vegnidas integradas en il chor e la nav. La baselgia era deidatada als songts Desiderius e Leodegar. Il patrocini è dentant attestà pir l'onni 1493.

Las ovras dal Maister da Vuorz èn las pli veglias picturas en la baselgia da Vuorz (1330/40). Quellas cuvrà a l'exteriur la part occidental da la fatschada dal sid sco er a l'intern, en la nav, la paraid dal nord ed – en fragments – da l'ost e dal sidost. Pli tard è la baselgia vegnida ornada trais giadas cun ulteriusas picturas: Dal 1380 è avant maun in ciclus da s. Margreta (fatschada exteriura occidental, sur l'entrada) ed ina represchentaziun da l'eremit s. Antoni (a l'intern, paraid dal sid). Dal temp enturn il 1450/51 derivan las picturas ch'orneschan l'entir chor, en pli ina sedia da grazia, pia ina represchentaziun da la trinitad divina, circumdada d'evangelists (a l'intern, paraid dal sid) ed – abstrahà da s. Cristoffel – las picturas restantas a l'exteriur. Questas picturas derivan da l'uschennumnà Maister da 1451, il qual ha per part er ornà la chaplutta da s. Sievi a Breil. A la fin è la baselgia vegnida ornada a l'exteriur, en la part orientala da la fatschada sid, cun in s. Cristoffel (ca. 1510). Ina survista cumplexiva e commentada da tut las picturas porscha per exempel il portal kirchen-online.org.

Paucs onns suenter, cura che Vuorz ha adoptà la cretta reformada (1527), èn las picturas vegnidas cuvertas cun ina fina stresa da chaltschina, sur la quala ellas èn restadas zuppadas e protegidas durant quatter tschientaners. Pir en rom da la renovaziun da la baselgia l'onni 1932 èn ils maletgs puspè vegnids a la glisch; la gronda part da quels ha renovà Karl Wilhelm Lüthy (1874–1937) da Berna. Ils onns 1970–1977 èn ils maletgs vegnids conservads e restaurads supplementarmain tras Oskar Emmenegger da Zeras.

Fatschada exteriura

Considerond il stadi da la fin dal 14avel tschientaner, ves'ins che gia ils maletgs exteriurs attiravan l'attenziun dal carter, l'emprim quel grond da s. Cristof-

fel ch'è pli tard vegni destrui parzialmain pervi d'ina fanestra nova. Vers il vest suondan la crucificaziun, l'aduraziun dals Trais Retgs, l'archangel Michael che paisa las olmas sco er ils songts Niclà, Chatrina, Erasmus e Desiderius. Las surfatschas libras èn ornadas cun vopnas caracteristicas per quel temp, pensain per exempel al manuscrit da chanzuns da Manesse. Igl è segir ch'il Maister da Vuorz era sin l'autezza da ses temp. El enconoscheva ils megliers models che stevan a disposiziun.

La crucificaziun conferma quai fitg bain. Il rom fitg fin, furmà tras l'artg en furma da traifegl, e la Passiun calma ed espressiva da Cristus, sa laschan cumparegliar be cun il meglier da quel temp, per exempel la crucificaziun en il psalteri da Robert de Lisle a Londra, in manuscrit curtais creà avant il 1339 a la curt da Westminster. En la miniatura èn integradas ed elavuradas elements franzos.

Las picturas dal Maister da Vuorz vi da la fatschada exteriura n'èn betg in ciclus, mabain ina seria da maletgs singuls. In successur dad el ha creà sur l'entrada ina retscha da maletgs per illustrar la vita ed il martiri da s. Margreta. Il ciclus s'adatta a la pendenza dal culmar d'in pitschen tetg ch'existiva pli baud ed è dividi en trais strivlas nuninterruttas da maletgs. El pussibilescha uschia ina moda da raquintar cuntinuanta. Qua ha lavurà in pictur ch'ins na po cumparegliar en nagina maniera cun il talent extraordinari dal Maister da Vuorz. Las lungas strivlas da maletgs dal maister en l'interiur da la baselgia al han dentant servì sco exempel. La vita da s. Margreta cun las scenas crudaiavas dal martiri respunda als maletgs da la Passiun dadens e dador la baselgia. Il martiri dals songts vi da la crusch stat en l'imitatio Christi, tant sco l'inscrut e la victoria dals songts sur dal diavel che sa basa sin la descensiu da Cristus en il limbo. El vala sco segn da spendrament – ils Bizantins numnan questa scena Anastasis, la resurrecziun. Sco s. Antoni (ch'ins vesa en l'interiur) è er s. Margreta ina dals 14 gidanters. Ella vegniva clamada spezialmain en cas da pagliolas problematicas. La festa, celebrada ils 20 da fanadur, era fitg apprezzada da la populaziun purila. Quest exempel mussa cleramain l'effect alternant tranter il maletg e la pietad populara.

Paraisd interius

L'aspectatur ch'entra en baselgia vegn atratg immediat da la Passiun represchentada vi da la paraid dal nord. L'urden ciclic dals dus registers da maletgs chaschu-

na in effect fascinant che rinforza anc la ritmisaziun da las strivlas da maletgs. Sensibilisà da las picturas exteriuras, vegn l'egliada da l'aspectatur tratga sin la crucificaziun en il center. Grondas parts dal raquint èn reservadas a las painas da Cristus. En in decurs cuntinuant furman quellas in'unitad narrativa spessa davent da la scena da Getsemane en il register superiur en direcziun orientala e giust en direcziun regressiva da l'ost al vest enfin a la sepultura sur l'empora. Sulettamain la Sontga Tschaina, ensemen cun la lavada dals pes, è separada tras in rom vertical dals ulterius events. Las spaisas, ils vaschs, ed appropfundescha silsuent il mangian èn mussads fin en ils pli pitschens detagls: ina scena calma sco cuntrapaia a la Passiun dramatica che sa prepara.

Vers l'ost è ina part da la paraid dal nord resalvada a figuras monumentalas da songts che tanschan fin vi sin la paraid dal sid. Giusut suondan il martiri da s. Bistgaun ed ina scena da s. Niclà. Be la Passiun cumpara sco ciclus serrà.

Ils picturs medievals ed evidentamain er ils contempladers taxavan las picturas singulas sin la paraid sco maletgs da devoziun. Il Maister da Vuorz sez ha tscherni questa furma da pictura sper la disposiziun ciclica. El integrescha dentant er sias scenas singulas en il schema da paraid ch'el ha creà. Ses successurs na fan betg quai. Il pictur dal ciclus da s. Margreta ha mess sin la paraid dal sid (enfin lura betg picturada) in maletg enramà da la tentaziun da s. Antoni. Il caracter da devoziun dal maletg sa mussa gia en la figura da la dunna che fa uraziun. È quai la donatura? Ella sa chatta tranter il songt ed il tentader en furma d'ina bellezza cun cornas. Muntognas ed aua caracteriseschan la cuntrada.

Ils dus edifizis sumegliants a baselgias fan ordlonder ina cuntrada sacrala. Il center avert emplen cun aua serva sco folia, davant la quala resortan il songt e ses mauns auzads per far uraziun. La Legenda aurea rapporta co che Antoni era sa retratg l'emprim en il desert libic e lura sin ina muntogna solitaria da l'otra vart dal Nil. Il maletg da Vuorz reproducescha questa situaziun. La figura da s. Antoni era fitg populara. La legenda accentuescha si'impurta; el era en contact cun Constantin il Grond e ses figls. El valeva sper s. Bistgaun sco gidanter encunter la pesta, quai ch'era spezialmain actual en il 14avel tschientaner. Tegnen quint da quai chapesch'ins meglier il senn d'in tal maletg. El è sco ch'i para vegni regalà per modernisar l'effectiv da maletgs en la baselgia, eventualmain d'ina barunessa da Razén. Dapi il 1343 tutgava la collatura als signurs da Razén.

Ils onns 1450/51 vegn la baselgia da Vuorz puspè actualisada, e quai tras il maister ch'aveva picturà la chaplutta da S. Sievi a Breil. La paraid dal sid han ins complett cun ina sedia da grazias, il chor schlargià è vegni decorà dal tut cun maletgs. La paraid dal chor è ornada cun in'encurunaziun da Maria, circumdada dals evangelists cun alas, sco sch'i sa tractass d'ina Maiestas Domini. Sin la vart interia da l'artg dal chor cumpara il giuvenessendi, vi da las paraisd l'istorgia da l'incarnaziun, la naschientscha da Cristus. Uschia sa serra il tshertelg da l'istorgia dal salit er en la pictura interia. Il medem pictur ha lavurà er dadora (t.a. Cristus da firà). Per finir è la baselgia vegnida munida vers l'onni 1510 a l'exteriur cun in maletg da s. Cristoffel.

La preschentaziun:
Dossier «Maister da Vuorz».

Dapli infurmaziuns:
chatta.ch/?hiid=764
www.chattà.ch